

EEN GIERIGAARD STERFT

Jan Koenders is vandaag gestorven.
Ruim vijftig jaar heeft hij geleefd.
Nu hebben neven 't àl geërven,
Waarvoor hij alle vreugde zich
onthouden heeft.

Jan Koenders is vandaag gestorven.
Maar heeft hij ooit wel ècht geleefd?
Hij heeft zich schatten slechts
verworven,
Waarvan hij vreugde nooit genoten
heeft.

Jan Koenders is vandaag gestorven.
Hij ging als gierigaard door 't leven.
De rijkdom, dien hij heeft verworven
Heeft slechts zijn erven vreugde
gegeven.

Zijn schatten stonden tusschen God
en hem.
Hij leefde enkel voor zijn geld.
Hij hoorde zilverlingen, niet Gods stem,
Toen onverwachts de dood zich heeft
gemeld.

Jan Koenders is vandaag gestorven.
Hij heeft niets van zijn schatten
meegenomen.
Naakt is hij heengegaan, zooals hij is
gekomen,
En neven hebben zijn bezit geërven.
G. J. Peelen

HET LEZEN VAN VERZEN

Hebt ge wel eens gestaan bij een stervende, die in vrede kan heengaan?
Wat is dat eigenlijk vreemd voor ons, die nog in het leven staan en aan dit leven gebonden zijn.

We zagen de stervende rustig. God had haar iets toegefluisterd, dat, naar het schijnt, alleen een stervende kan verstaan....

Ik heb hier een vers van Camp de Bas-schaerde. Ik behoef daar niets aan toe te voegen. Ik geef het aan u dóór, met het verzoek, om het in een heel rustig oogenblik te lezen. Voor alle verzen, maar vooral voor *dit* vers, moet het stil zijn:

Nu weet zij, Heer, na zooveel bange
dagen,
dat Gij niet ver van haar kunt zijn.
Want haar verlangen, dat slechts
vragen
kon, is nu maar vage pijn.

Nu weet zij, dat door zooveel zwarte
uren
Gij haar geluk voltooien zult,
dat al haar wachten, na het duren
ten laatste wordt vervuld.

Nu weet zij, dat dit donker leven,
na een langen tijd van pijn,
haar in heur dood 't geheim zal geven,
voorgoed van U te zijn....

C. Redert

de lantaarn

Wie langs 't gevaarlijk pad moet
dwalen,
Neem' haastig een standvastig licht,
Om bij dat klaar en rustig stralen,
Te weten wáár zijn voet zich richt.
Willem de Mérode

Ze zijn er nog wel, de lantaarns. Ze zijn anders al heel oud. In het Middeleeuwsche gedicht: *Van den vos Reynaerde* noemt de dichter „vrauwe Oghernen ere outmakighe (oplapster) van lanternen.” Het is dus geen wonder, dat ze in de twintigste eeuw gaan verdwijnen. Het is haast een wonder, dat ze er nog zijn, al zien ze er een beetje anders uit dan in dien ouden tijd.

De lantaarns verdwijnen, ten minste de straatlantaarns. De lantaarnpalen blijven voorloopig nog, maar kunnen nu beter lampalen heeten. Want de lantaarn ontbreekt; ze behoort tot het ouderwetsche leven. De lamp doet het nu en wel de lamp der „nieuwe zakelijkheid”: sober in vorm, rijk in licht. De elektrische lamp. Je kunt gerust zeggen, dat ze

het aspect onzer steden en dorpen veranderd heeft. Wat vroeger in duisternis was verscholen, wordt nu overgoten met licht. De ouwe,

geheimzinnige klepperman, die vroeger in ons dorp de uren van den nacht riep in de straten, zou zichzelf overbodig hebben gevonden, als hij in zijn tijd onze straatverlichting had gekregen. Dan had hij overdag ook wel kunnen kleppen en

de uren kunnen roepen.

Zoo is dan, altijd in letterlijken zin genomen, het werk der duisternis door de electriciteit-wonderen beperkt. Sluipen langs de muren is volstrekt doelloos.

Electrische lampen.

Sommige hangen te schommelen aan sterken draad als vroeger de lantaarns in de Kalverstraat te Amsterdam aan dik touw, maar de meeste geven standvastig licht.

De eerste, de schommellampen, gelijken dan de hangende lantaarn, die Willem de Mérode bezong. Hij hoorde haar geknars als ze zwaaide langs den muur, wanneer de wind haar roestige stang draaien deed. Vlokken licht gaven „meer schauw dan schijn.” Zoo kon ze nauwelijks den weg wijzen naar het veilige huis. Onze straatlampen: ze branden zoo maar opeens, allemaal tegelijk. Niemand hoeft zich meer te ergeren, dat zijn straat te laat aan de beurt komt. Allen zijn gelijkgeschakeld in den tijd der schakelaars.

Maar de lantaarns!

Dat waren echte lichthuisjes. Van

anderen vorm dan de lampen die wij kennen. Ze hadden een dak en dikwijls op dat dak nog een sierlijken „kop,” een miniatuur-torentje of wat anders. Ze hadden doorzichtige ruiten, althans de „nieuwmodische” lantaarns. Het licht woonde in een glazen huis. En onder den vloer, daar was ijzeren ornamentwerk, dat met een nog rijker ijzeren ornamentwerk aan den muur was bevestigd. En de andere lantaarns, die stonden op een paal.

Deze lantaarn is een gaslantaarn. En haar licht is helder. De lantaarnopsteker, die beter lichtaantrekker kan heeten, haalt het hoogste ringetje naar beneden en het kousje gloeit.

Nog niet zoo heel lang geleden was dit gloeilicht nieuw. Verving het kousje den ouden brander, het gaspijpje, waar de vlam uit opflapte, als de man met den lichtstok het kraantje had omgedraaid en het ont-snappende gas „op temperatuur” had gebracht.

Maar de echte lantaarnopsteker was hij ook weer niet. Dat was iemand uit nog ouderen tijd. Een man van beteekenis in zijn wereld. Bij lichte maan had hij niets te doen. Maar als de maansikkel smal werd, konden we hem 's morgens zien in ons dorp met ladder en groote oliekan. En hij was de verantwoordelijke persoon voor het avond- en nachtlucht.

Bij de palen werd de ladder neergezet en beklommen. De lamp werd uit de lantaarn gehaald en haar blikken oliebakje werd beneden gevuld.

Het katoen werd afgeknipt en het glas schoongemaakt. En de lichtdrager werd dan weer op zijn plaats gezet.

Naar de volgende paal.

Straks zijn alle lampen weer gereed voor haar dienst. 's Avonds had de man dezelfde route. Maar zonder kan. Dan ging hij de lichten aansteken. En heel flauw brandden ze dan in de lantaarns. Als we het nu nog eens konden zien, zouden we nauwelijks kunnen begrijpen, dat de menschen er wat aan hadden. En toch was het een heele vooruitgang, toen de straatverlichting door de regeering van stad en land werd verzorgd. In de achttiende eeuw nog was het 's avonds en 's nachts aarde-donker, zelfs in de straten der steden. Wie dan uit moest, nam een lantaarn mee.

In Van Lenneps roman *Ferdinand Huyck* gaat Joris, de knecht van den hoofdschout, Ferdinand afhalen met de lantaarn.

Wel waren er in dezen tijd al straat-

lantaarns o.a. bij de bruggen, maar hun aantal was onvoldoende.

Nog vroeger, in de zestiende en zeventiende eeuw, moesten de burgers zelf de straatlantaarns 's avonds aansteken. In deze lantaarns brandden kaarsen. Maar dikwijls werd het aansteken verzuimd. En zóó schaarsch was de verlichting, dat alle herbergiers tot tien uur in hun voorhuizen licht moesten branden. Later werden er opstekers aangesteld en de kosten der verlichting werden gedekt door een belasting op de bevolking, lantaarngeld geheeten.

De lantaarn had toen nog geen ruiten, maar hoorn: in de instructie der lantaarnopstekers kon men lezen, dat ze dagelijks het roet, dat van de traan of de olie aan den hoorn van de lantaarn kwam, moesten afwischen.

De straatverlichting is in Amsterdam pas ingevoerd in 1679. Toen volgden Den Haag en Dordt.

In de zestiende eeuw moest „een iegelijk als het laet en duister soude wesen een lantaarn met licht voor

de deur hangen.”

Later werden op de hoeken der straten steenen huisjes aangebracht, waarin 's nachts licht brandde.

In Gouda was in 1674 de nacht nog niet verlicht van gemeentewege, en ieder, die 's avonds of 's nachts uiting, moest zich van een lantaarn voorzien. Zelfs werd het beschadigen van lantaarns op doodstraf verboden.

Al heel spoedig verschenen met Nieuwjaar de gelukwenschen van de lantaarnopstekers op papier: rijmelarij en een prentje er boven, dat het bedrijf voorstelde.

Toen de verlichting verbeterd werd, kwam er ook een meer doeltreffende bewakingsdienst.

De lantaarns verdwijnen.

De lampen maken van den nacht een dag.

De menschen zijn nu gewend geraakt aan helder licht.

De lamp voor den voet is uit den ouden tijd.

Maar ieder wil een licht op zijn pad.
Ja?

A. L. v. H.

